

LYKOŽRÚTA SMREKOVÉHO NEZASTAVÍ ANI BOROVICA

Jozef Vakula, Milan Zúbrik, Andrej Gubka, Juraj Galko, Andrej Kunca

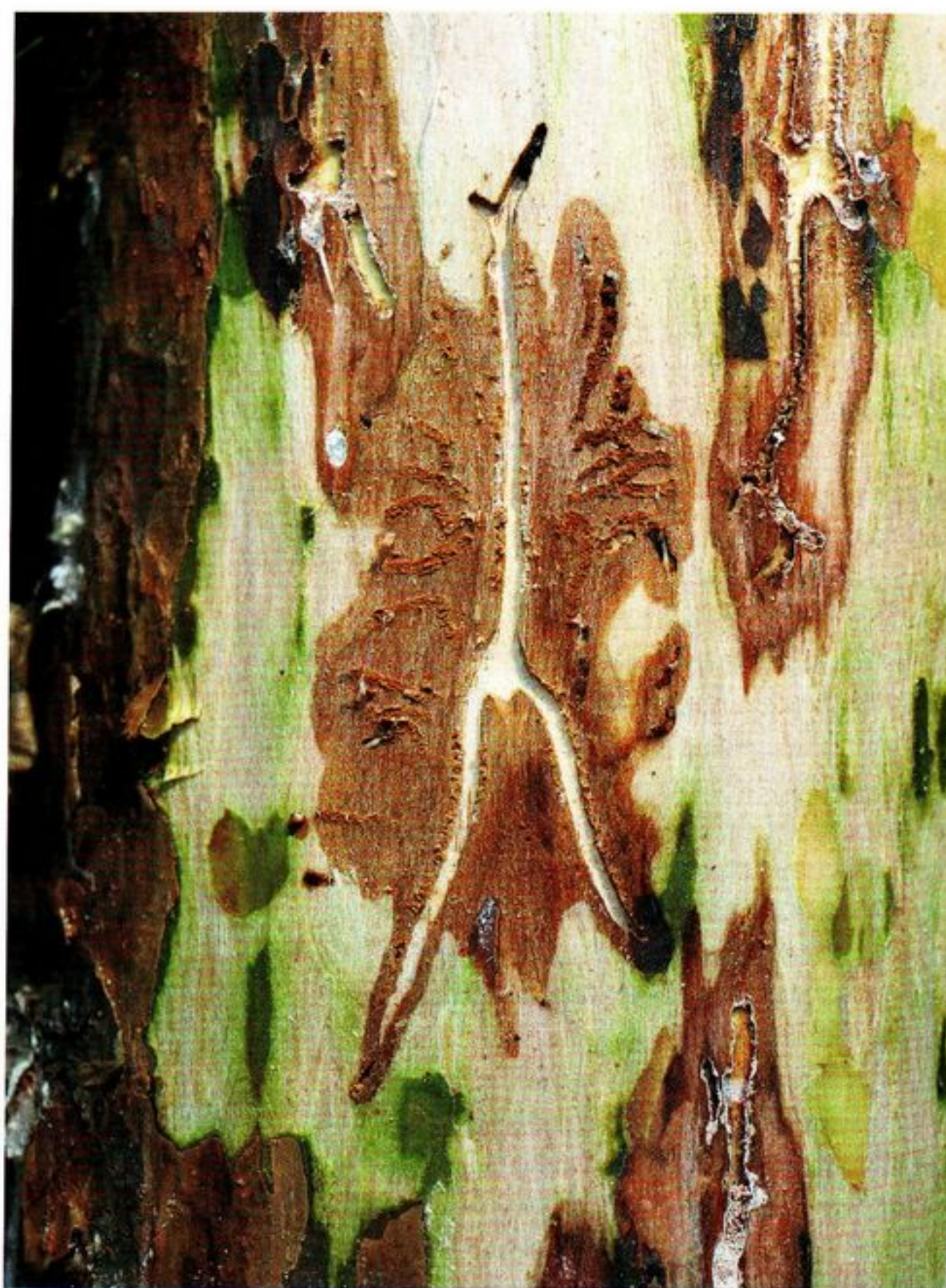
Obr. 1 Požerky lykožrúta smrekového pod kôrou borovice lesnej sú netypické.

Obr. 2 Borovica sa bráni výtokom živice, čo je na kôre zďaleka viditeľné.

Od roku 2004, v ktorom Slovensko postihla najväčšia vetrová kalamita Alžbeta neklesol ročný objem spracovaného smrekového dreva napadnutého podkôrnym hmyzom pod hodnotu 850 tis. m³. Pri prepočte na 1 ha smrekových porastov to znamená, že za roky 2004-2018

máme na 1 ha smrekových porastov ročne 1,4 – 8,4 m³ spracovanej kalamity podkôrneho hmyzu, čo je veľmi vysoká hodnota. Z tohto objemu pripadá na lykožrúta smrekového 98 %, zvyšné 2 % tvorí objem napadnutý lykožrútom severským a lykožrútom lesklým. Touto nega-

Obr. 3 Požerok lykožrúta severského v korune borovice lesnej.

tívnou štatistikou patríme dlhodobo medzi najhoršie krajiny v Strednej Európe.

V roku 2018 sa Lesnícka ochranná služba stretla s prípadom, kedy druhy lykožrútov žijúce na smreku napadli plošne zmiešané borovicové porasty. Ide o lokalitu o lokalitu v Turčianskej kotline, s výskytom zmiešaných porastov s prevahou smreka v nadmorskej

výške 500-550 m n. m. Borovica lesná tu má v porastoch maximálne zastúpenie 65 %, ďalej sa tu vyskytuje jedľa, jelša a borovica hladká (*Pinus strobus*). Aj napriek tomu, že väčšina porastov sa nachádza na podmáčaných stanovištiach, v roku 2018 boli tieto porasty oslabené suchom a plošne napadnuté podkôrnym hmyzom. Všetky smrekové porasty s borovicou staršie ako 50 rokov, na súvislej ploche

Obr. 4 Borovice hladké naletené lykožrútom smrekovým majú nažlté koruny.

približne 300 ha boli napadnuté a následne spracované.

Popri desiatkach tisícoch m³ smreka bolo napadnutých aj približne 1000 m³ borovice lesnej a 100 m³ borovice hladkej (vejmutovky). Po zrúbaní a analýze požerkov bolo zistené, že na boroviciach sa nenachádzajú druhy pre borovicu typické, akými sú napr. lykožrút borovicový (*Ips sexdentatus*) alebo lykožrút vrcholcový (*Ips acuminatus*), ale lykožrút smrekový (*Ips typographus*) a lykožrút severský (*Ips duplicatus*). V malej miere boli vrcholce a hrubšie vetvy borovice lesnej naletené lykožrútom lesklým (*Pityogenes chalcographus*). Borovica lesná bola po celom kmeni naletená lykožrútom smrekovým a v korune aj lykožrútom severským. Prízemné časti kmeňa boli naletené menej, najviac bola obsadená stredná časť kmeňa. Borovica hladká bola naletená len lykožrútom smrekovým, a to veľmi husto po celom kmeni. S takýmto extrémnym prípadom sme sa u nás doposiaľ nestretli. Výnimočne boli v minulosti nájdené v okolí väčších lesných skladov, kde bolo skladované neasanované drevo, jednotlivé borovice lesné nalete-

né lykožrútom smrekovým a lykožrútom lesklým. K vzniku väčších ohnísk však nikdy nedochádzalo. Vo Vysokých Tatrách, keď došlo k premnoženiu podkôrneho hmyzu po vetrovej kalamite Alžbeta z roku 2004 boli napadnuté lykožrútom smrekovým a lykožrútom smrečinoým borovice limby a kosodrevina. Ani tu však nešlo o väčšie súvislé ohniská.

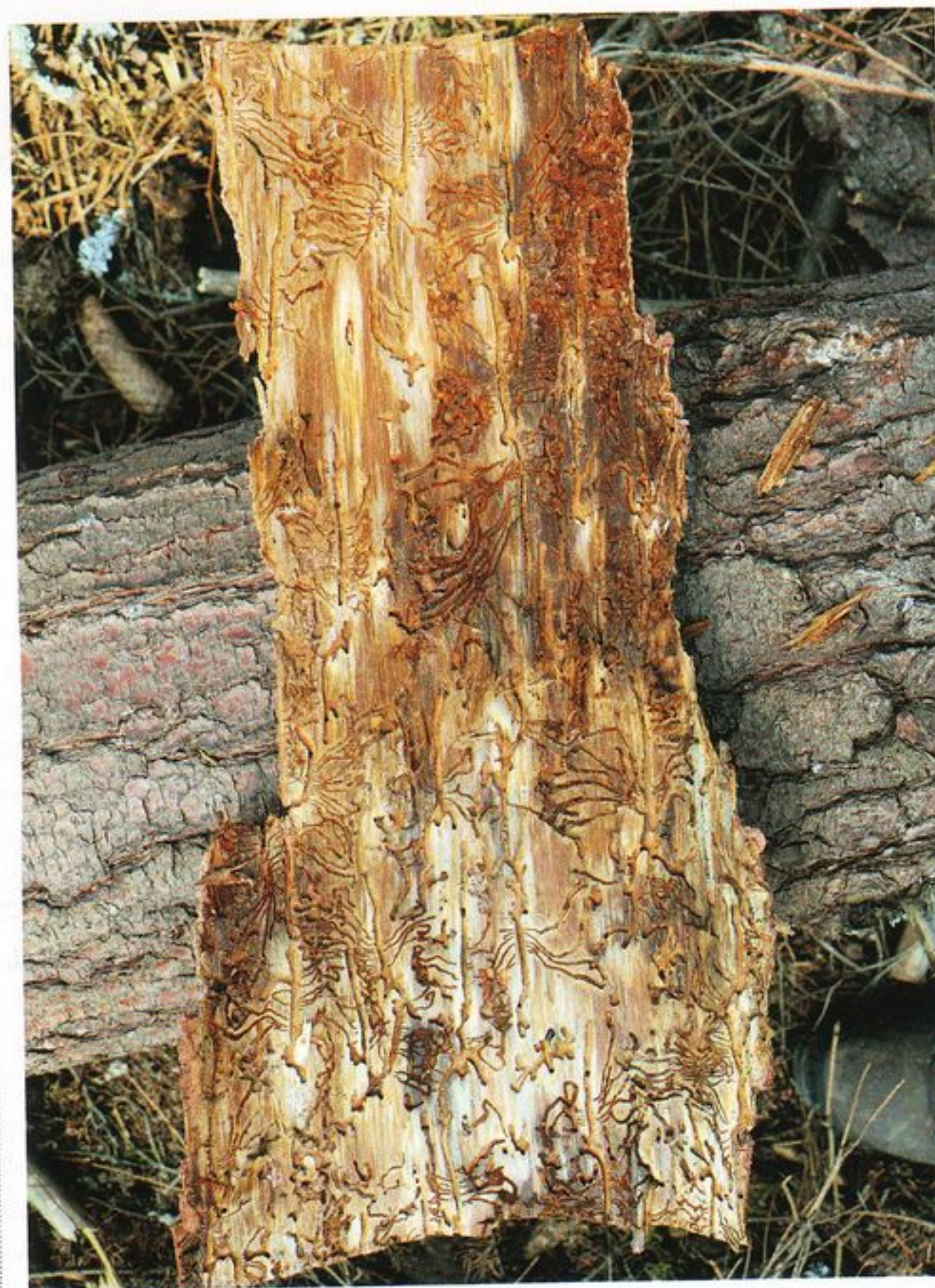
Podľa literatúry Pfeffer (1989); Pfeffer, Knížek (1995) je borovica lesná popísaná ako hostiteľská drevena lykožrúta smrekového a lykožrúta severského. Severoamerická borovica hladká však ako hostiteľská drevena lykožrúta smrekového popísaná nie je. Možno ide o prvý popísaný nález, čo však bude potrebné dokázať preštudovaním zahraničnej literatúry.

O tom, že lykožrút smrekový je najvýznamnejší biotický škodca v Európe svedčí aj tento nález. Poukazuje na to, že ani zmiešané borovicové porasty nie sú odolné voči ataku lykožrúta smrekového. V prípade vysokej populačnej hustoty škodcu a výskytu extrémne suchého a teplého počasia sa ani borovice nedokážu ubrániť ataku lykožrúta

smrekového. Pritom borovice patria medzi dreviny menej citlivé na suchu, produkujú oveľa viac živice ako smrek a z tohto pohľadu by mali byť odolnejšie voči škodcom.

Podakovanie

Táto publikácia vznikla vďaka podpore Agentúry na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-14-0567 „Informačný a varovný systém pre invázne organizmy v lesnom a urbánnom prostredí“, projektu APVV-15-0348 „Nové metódy v integrovanej ochrane lesa zahrňajúce využitie entomopatogénnych búb“ a projektu „Výskum a vývoj na podporu konkurencieschopnosti slovenského lesníctva - SLOV-LES“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301).

Obr. 5 Požerky lykožrúta smrekového na borovici hladkej.